

Nærings- og handelsdepartementet
Postboks 8014 Dep
0030 Oslo

15.11 2010

Evaluering av SIVA – høringsuttalelse

Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN) viser til høringsbrev datert 23.07. 2010 hvor Nærings- og handelsdepartementet ber om innspill vedr. SIVA-evalueringen. FIN representerer de 20 største innovasjonsselskapene i Norge. Innovasjonsselskaper brukes her som begrep på forsknings- og kunnskapspark samt andre selskaper hvor inkubasjon er en hovedvirksomhet. Næringshager som ikke har inkubasjon, defineres derfor ikke som innovasjonsselskaper i vår sammenheng, slik det er i evalueringen. FIN avgir følgende høringsuttalelse.

1. Innledningsvis

SIVAs hovedoppgaver er eiendomsvirksomhet og innovasjon. SIVA har hatt en stor og betydningsfull rolle i å etablere fysisk infrastruktur for innovasjonsvirksomhet gjennom sin eiendomsvirksomhet. Dusinvis av næringshager og forskningsparker er etablert med SIVA's hjelp. Denne hjelpen har vært sentral for nettverket av innovasjonsselskaper som eksisterer i dag. I denne høringsuttalelsen rettes oppmerksomheten på innovasjonsvirksomheten til SIVA hvor vi opplever at de største mulighetene for videre satsing ligger.

Etablering og utvikling av nye vekstbedrifter er viktig for fornyelse av norsk næringsliv. Innovasjonsselskapene representerer i dag det viktigste apparatet i landet hvor gründere kan få tilbud om profesjonell bistand gjennom et inkubatorprogram hvor man blir tilbudt lokaler i et stimulerende utviklingsmiljø de første årene etter etableringen. Dette gjelder både gründere som kommer fra FoU-systemer og næringsliv eller gründere som har utviklet forretningsideer på egen hånd. Noen innovasjonsselskaper har videre mulighet til å tilføre gründerbedrifter noe egenkapital, men ordningen bør gjøres langt sterkere og mer omfattende.

Inkubasjonsvirksomheten foregår i innovasjonsselskaper. SIVA har vært en aktiv bidragsyter i utvikling av ca 45 innovasjonsselskaper, som blant annet har operatøransvar for FoU-inkubatorprogram, industriinkubatorprogram og inkubatorprogrammer for mat og natur.

Tall fra SIVA viser at bedrifter som deltar og har deltatt i et FoU-inkubatorprogram i perioden 2004 – 2009 samlet kan vise til en omsetning på 9,5 milliarder kr hvorav bedriftenes verdiskaping (driftsresultat + lønnskostnad) utgjør 2,9 milliarder kr. Tilsvarende tall for industriinkubatorprogrammet er 10,7 milliarder kr i omsetning og 3,3 milliarder kr i verdiskaping.

Disse tallene viser at inkubatorprogrammene har hatt stor økonomisk betydning for utvikling av norsk næringsliv. Men til tross for gode resultater ligger det etter FINs mening flere muligheter for å løfte nye bedrifter til lagt bedre resultater gjennom en målbevist satsing på forbedringer av dagens inkubatorvirksomhet.

Med bakgrunn i SIVA-evalueringen og erfaringer fra FIN-medlemmer foreslår FIN at SIVA bør prioritere følgende områder framover:

- Sikre og bidra til en bærekraftig forretningsmodell i innovasjonsselskapene

- Etablere en modell og finansieringsordning for pollenkapital – kompetent egenkapital i tidligfasen
- Justeringer av oppgave- og ansvarsforholdet til SIVA i forhold til det øvrige virkemiddelapparatet
- Styrke SIVAs fagmiljø og oppfølgingsrolle innen inkubasjon

2. Bærekraftige innovasjonsselskaper

En styrking av basisfinansieringen

Dagens innovasjonsselskaper er meget svakt finansiert og SIVA's bidrag, om enn velkomment, er altfor lite til å sikre bærekraftighet for innovasjonsselskapene.

Utvikling av profesjonelle og levedyktige inkubatormiljøer er etter vår oppfatning en statlig oppgave fordi dette dreier seg om virksomhet med stor risiko og ofte begrenset mulighet til økonomisk gevinst på kort sikt. Inkubasjons-/innovasjonsselskaper er derfor meget sjelden attraktive investeringsobjekter for private investorer uten offentlig medvirkning.

En av hovedkonklusjonene i SIVA-evalueringen er at det er nødvendig å se nærmere på organisering og finansiering av innovasjonsselskapene som i dag ikke har et tiltrekkelig inntektsfundament. I første rekke gjelder det oppgaven som er knyttet til inkubasjon, hvor det i dag kun ytes en basisfinansiering på 800.000 kr pr inkubator fra SIVA. Disse midlene skal både gå til administrasjon av ordningen og som tilskudd i rådgivning til inkubatorbedrifter¹. Dersom en inkubator har 15 inkubatorbedrifter utgjør dette under 50.000 kr pr bedrift.

De største innovasjonsselskapene kan ha flere oppgaver som for eksempel å være operatør for nettverksprogrammer (ARENA og NCE), være kommersialiseringsaktør i tilknytning til FoU-virksomhet eller operatør for gründerveiledning mv. Noen innovasjonsselskaper er også aktive i utvikling av innovasjonsselskaper i andre land, hovedsakelig i Nordvest-Russland og Baltikum eller i gjennomføring av utredningsoppgaver. Alle innovasjonsselskapene erfarer i dag at inkubasjonsvirksomheten blir krysssubsidert av andre virksomhetsområder. Dette er et område som ikke ble belyst i evalueringen.

Inkubasjon oppfattes av FIN å være den viktigste oppgaven for innovasjonsselskapene i forhold til å utvikle nye vekstbedrifter fra etableringsfasen. FIN foreslår derfor at NHD får undersøkt hva som vil være et "riktig" statlig finansieringsnivå for inkubasjonsvirksomheten hvor man både hensyntar direkte inntekter og kostnader som inkubasjon genererer, samt indirekte kostnader i forbindelse med administrasjon av inkubatorprogrammet og utvelgelse av mulige inkubatorbedrifter (dealflow-oppgaver).

FIN mener at basisfinansieringen bør være knyttet opp til hva det koster å administrere inkubatorprogrammet pluss indirekte kostnader som ikke kan knyttes til enkeltbedrifter. Utover en slik basisfinansiering foreslår FIN at innovasjonsselskapene gis en resultatbasert modell som premierer utvikling av levedyktige vekstbedrifter. FORNY-programmet har utviklet en løsning som også kan tjene som modell for innovasjonsselskapene på dette området.

Innovasjonsselskaper som næringsbegrep og virkemiddel

I årets SIVA-evaluering samt den følgeevaluering av "FoU-inkubatorer med distribuerte løsninger" som ble utført i 2009, er ikke innovasjonsselskapene som egen næring eller de resultatene som inkubasjonsvirksomheten oppnår blitt undersøkt spesifikt. Hovedvekten i de gjennomførte evalueringene har vært knyttet til den addisjonaliteten innovasjonsselskapene har spilt i forhold til bedrifter som befinner seg i inkubasjonsfasen. Men dette sier lite om hvordan innovasjonsselskapene "ser ut", hvordan de utvikler seg og hvilke resultater som skapes i inkubasjonsbedrifter. Videre sier disse evalueringene ikke noe om hvordan inkubatorbedriftene utvikler seg etter inkubasjonsfasen. Det er jo veksttaket bedriftene oppnår etter inkubasjonsfasen som sier noe om inkubasjonen er mer eller mindre vellykket.

¹ Inkubatorbedrift brukes som betegnelse på bedrift som er med i et inkubatorprogram.

FIN erfarer at det i dag er vanskelig å forklare hva innovasjonsselskaper er, hvilke oppgaver de utfører og hvilke resultater de frambringer som en samlet næring.

Opplysninger som foreslås samlet inn om innovasjonsselskapene er blant annet:

- Virksomhetsområder
- Antall ansatte/kompetanse
- Omsetning, resultater og kapitalbase for innovasjonsselskapet
- Resultat og nøkkeltall for inkubatorvirksomheten
- Investeringskapital, investeringer og deltakelse fra private investorer

FIN foreslår at det bygges opp en database hvor årlige opplysninger registreres om innovasjonsselskapene. Dette vil gjøre det enkelt å foreta både faste og separate resultatutkjøringer ved behov.

Måling av suksessrate for inkubatorbedrifter

Det foreslås å undersøke alle bedriftene som deltar og har deltatt i inkubasjonsvirksomhet i hvert innovasjonsselskap fra starten av. En praktisk måte å få samlet inn opplysninger om alle bedriftene på, vil være å opprette en database hvor innovasjonsselskapene oppgir org nr pr inkubatorbedrift, det året bedriften kom inn i inkubatoren og når bedriften gikk ut. En slik database vil gi grunnlag for å følge utviklingen for inkubatorbedrifter (antallet ansatte, omsetning, overskudd, lokalisering og lignende) hvert år. Dette vil være viktig ikke minst for å kunne dokumentere hvordan det går med disse bedriftene både i inkubasjonsfasen og etter at de er ferdige med inkubatorperioden. Det vil videre være ønskelig å fange opp inkubatorbedrifter som fusjoneres inn i andre industriselskaper og således mister identiteten gjennom eget org nr.

3. Pollenkapital – kompetent egenkapital til nyetablerte bedrifter

Nyetablerte bedrifter er det segmentet i næringsutviklingen som har størst utfordring med å finne eksterne investorer. Dette skyldes blant annet den høye risikoen nyetablerte bedrifter representerer. Et annet forhold er mangelen på forvaltermiljøer som er eksperter på tidligfasebedrifter i Norge. Vi snakker her om bedrifter som er i fasen før de statlige såkornfondene normalt investerer. FIN mener derfor at dette området har størst markedsimperfeksjon og at staten har et særlig ansvar for å finne gode løsninger/ virkemidler i denne fasen.

FIN foreslår at innovasjonsselskapene blir tilført ressurser slik at disse kan utvikles til profesjonelle egenkapitalmiljøer for ny-fødte bedrifter med vekstpotensial. Da bør innovasjonsselskapene ha mulighet til å utvikle en større grad av investeringsfaglig kompetanse og erfaring tilsvarende slik kompetanse og erfaring som investeringselskaper besitter. En annen viktig forutsetning vil være at innovasjonsselskapene får mulighet til å investere et lite beløp i bedrifters startfase og kan opptre som en aktiv investor i inkubasjonsfasen.

FIN bruker begrepet pollenkapital om den investeringskapital nyetablerte bedrifter har behov for i første omgang. Har innovasjonsselskapene mulighet for å delta i de tidligste emisjonene vil det ha stor betydning for at gründer kan få en aktiv medeier som også kan sikre at selskapet tiltrekker seg mer langsiktige investorer, og får på plass et profesjonelt styre med ressurser og dedikert kompetanse til å utvikle selskapet videre. Aktive styre er det normale for bedrifter i såkorn- og venturefasen, og vil også være viktig for bedrifter i "pollenfasen".

FIN mener at innovasjonsselskaper bør tilføres pollenkapital slik at de blir i stand til å investere et lite beløp initialt, anslagsvis 0,5 - 1 million kr pr inkubatorbedrift. FIN tar ikke stilling til hvordan innovasjonsselskapene blir tilført slike midler, enten det skjer som tilførsel av egenkapital i innovasjonsselskapet eller som en trekkfasilitet på en låneramme.

4. Arbeidsfordelingen mellom virkemiddelaktørene

Dagens virkemiddelapparat er sektorinndelt. Ser man på verdikjeden fra oppkomst av en forretnings- eller produktidé, verifisering av ideen, etablering av ny bedrift og utvikling av den nye bedriften de første leveårene, så er dagens virkemiddelapparat involvert i ulike deler av denne verdikjeden.

Forskningsrådet finansierer utvikling av ideer fram til bedriftsetablering. Innovasjon Norge har bedriftsrettede virkemidler. SIVA har ansvar for etablering av innovasjonsselskaper, men yter i beskjedne grad kompetanse i forhold til hvordan innovasjonsselskapene bør utvikle seg. Innovasjon Norge engasjerer seg stadig sterkere i oppbygging og finansiering av nettverkløsninger for bedrifter.

FIN foreslår at NHD får utredet om dagens virkemidler til innovasjon er fordelt på en optimal måte mellom virkemiddelapparatet sett i forhold til hva som gavner utvikling av nye vekstbedrifter. Et eksempel er virkemidler som etablererstipend og inkubatorstipend som administreres av Innovasjon Norge. FIN foreslår at departementet ser på muligheten for at innovasjonsselskapene kan få myndighet til å innvilge slike virkemidler for gründere og bedrifter som blir godkjent opptatt i et inkubatorprogram. I dag er det tungvint for gründere først å søke om opptak i en inkubator og deretter utarbeide en ny søknad om etablerer- eller inkubatorstipend hos Innovasjon Norge. Dagens praksis medfører dobbeltarbeid og tar lang tid.

5. Styrking av SIVAs fagmiljø og oppfølgingsrolle

Evaluator trekker fram at SIVA er en liten aktør med relativt små ressurser sammenlignet med for eksempel Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, og anbefaler at SIVA enten tilføres ressurser eller at visjoner og mål for selskapet i større grad tilpasses de ressurser som er tilgjengelige.

Dette er en vurdering som støttes av FIN. For å kunne utvikle innovasjonsselskapene til ledende inkubatormiljøer i internasjonal sammenheng bør regjeringen sørge for at SIVA får anledning til å foreta en faglig styrking av egne ansatte og at SIVA får mulighet til å utvikle nye virkemidler som er egnet til å bringe de norske inkubatormiljøene opp på et internasjonalt nivå. Videre er det viktig at SIVA får en tydeligere rolle i forhold til å rapportere resultatene i innovasjonsselskapene og bidra til at det skapes en bedre forståelse av innovasjonsselskapenes rolle og betydning hos myndigheter, politikere og næringslivet for øvrig.

I tillegg til å utvikle egnede virkemidler for innovasjonsselskapene, foreslås at SIVA får en koordinerende rolle i hvordan innovasjonsselskapene kan finansieres i et samspill mellom statlig, fylkeskommunal og privat kapital.

6. Avslutningsvis

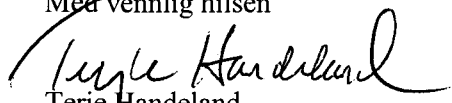
FIN mener at inkubasjon er et viktig og undervurdert virkemiddel for utvikling av nye vekstbedrifter. I dag gis det årlig basistilskudd på beskjedne 40 millioner kr til inkubasjon fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

En viktig målsetting med en forsterket satsing på inkubasjon er å gjøre innovasjonsselskapene til bedre og mer allsidige utviklingsmiljøer for nye vekstbedrifter. Da trengs midler både for å utvikle bredere kompetanse i innovasjonsselskapene og pollenkapital for å tilføre inkubatorbedrifter vekstkapital i den tidligste fasen.

Videre bør departementet se nærmere på muligheter for at gründere som opptas i et inkubatorprogram, kan få en mer effektiv søknadsbehandling for virkemidler fra andre deler av virkemiddelapparatet. Forslag om å styrke SIVAs engasjement og rolle innenfor inkubasjon bifalles.

FIN bidrar gjerne i en dialog med Nærings- og handelsdepartementet for å utdype våre synspunkter.

Med vennlig hilsen

Terje Handeland
styreleder